

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

**ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ НА АВІАЦІЙНОМУ
ТРАНСПОРТІ
(силабус навчальної дисципліни)**

Галузь знань	08 право
Спеціальність	081 Право
Освітня програма	Право
Форма навчання	денна
Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання	Українська
Курс/семестр	4-й курс 8 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	3
Кількість модулів	8-й семестр – 1
Кількість змістовних модулів	8-й семестр – 1
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції: 8-й семестр – 16 годин Практичні/семінарські: 8-й семестр – 16 години Самостійна робота: 8-й семестр – 58 годин
Форма підсумкового контролю	8-й семестр - залік
Факультет	Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра	Кафедра права (702)
Викладач	Федосенко Наталія Анатоліївна, к.ю.н., старший викладач
Контакти викладача	n.fedosenko@khai.edu
Посилання на курс в Mentor	https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=3774
Консультації	Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру кожного вівторка та п'ятниці з 14.00 до 15.30 в кабінеті № 205. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

ОПИС КУРСУ

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення: Навчальна дисципліна «Відшкодування шкоди завданої на авіаційному транспорті» присвячена вивченню інститутів відшкодування шкоди, обумовлених Цивільним кодексом України, Повітряним кодексом України, Авіаційними правилами України «Правила Повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» та міжнародними нормами права.

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Завдання:

- правильно визначати правову природу відшкодування шкоди на авіаційному транспорті;
- навчитися застосовувати чинне законодавство України та вести дискусії з приводу не договірних зобов'язань;
- тлумачити і застосовувати норми ЦК України та інших нормативно -правових актів, судову практику з метою прийняття обґрунтованих рішень у спірних відносинах, що виникають із недоговірних зобов'язань і деліктних порушень.

Результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати:**

- теоретичні положення, що регулюють зобов'язальні відносини, зокрема щодо елементів відповідальності за завдану шкоду, відшкодування шкоди на авіаційному транспорті;
- особливості правового регулювання деліктних зобов'язань.

уміти:

- застосовувати свої теоретичні знання на практиці, тобто застосовувати норми цивільного права, авіаційного права щодо конкретних правовідносин; тлумачити та вільно користуватися нормативно-правовим матеріалом Цивільного кодексу, Повітряного кодексу та матеріалами коментарів; вирішувати практичні завдання, використовуючи конкретні статті кодексів;
- розрізняти правовідносини, що регулюються цивільним правом і правовідносини, що регулюються іншими суміжними галузями права;
- правильно застосовувати чинні норми національного законодавства та норм міжнародного права;
- користуватися джерелами права, тлумаченнями і коментарями норм права при вирішенні конкретних спорів;
- складати й оформлювати документи правничого характеру, претензії та позови.
- добирати літературу з цивільного та авіаційного права, складати конспекти і тези виступів, опрацьовувати правову інформацію;
- логічно, послідовно, з виокремленням головного, доказово викладати правничий матеріал із застосуванням знань з різних джерел і галузей права;
- користуватися правовою термінологією щодо законодавства з відшкодування шкоди;
- застосовувати правові знання для оцінювання юридичних фактів, обґрунтовувати їх правову оцінку;
- обґрунтовано вирішувати питання реалізації норм щодо відшкодування шкоди на авіаційному транспорті на практиці;
- керуватись у практичній діяльності та в поведінці правовими знаннями і переконаннями, брати участь у правовому вихованні населення.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення даної дисципліни студент розпочинає,

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

прослухавши такі навчальні дисципліни як теорія держави і права, цивільне право (загальна та особливі частини), цивільний процес, господарське право, господарський процес.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК).

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності (СК).

- СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
- СК2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
- СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
- СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
- СК 7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
- СК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
- СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
- СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
- СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
- СК 14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

— СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

— ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

— ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

— ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

— ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

— ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

— ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

— ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

— ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

— ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

— ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

— ПРН 11. Володіти базовими навичками риторики.

— ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

— ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

— ПРН 17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

— ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

— ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

— ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

— ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

— ПРН 22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

— ПРН 23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
8-й семестр					
ТЕМА 1. Загальні положення відшкодування шкоди на авіаційному транспорті та нормативно-правове забезпечення.		2	2		7
ТЕМА 2. Обов'язки авіаперевізника та визначення розміру компенсації за заподіяну шкоду.		2	2		7
ТЕМА 3. Відшкодування авіаперевізником шкоди, заподіяної внаслідок затримки в перевезенні		2	2		7
ТЕМА 4. Межі відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок затримки		2	2		7
ТЕМА 5. Підстави звільнення від відшкодування шкоди		2	2		7
ТЕМА 6. Загальні положення щодо порядку пред'явлення претензій та подання позовів.		2	2		7
ТЕМА 7. Обов'язкове авіаційне страхування.		2	2		8
ТЕМА 8. Міжнародно-правові стандарти щодо відшкодування шкоди на авіаційному транспорті.		2	2		8
Модульний контроль.					
Усього годин	90	16	16	-	58

Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

ТЕМА 1. Загальні положення відшкодування шкоди на авіаційному транспорті та нормативно-правове забезпечення.

ТЕМА 2. Обов'язки авіаперевізника та визначення розміру компенсації за заподіяну шкоду.

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

ТЕМА 3. Відшкодування авіаперевізником шкоди, заподіяної внаслідок затримки в перевезенні
ТЕМА 4. Межі відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок затримки
ТЕМА 5. Підстави звільнення від відшкодування шкоди
ТЕМА 6. Загальні положення щодо порядку пред'явлення претензій та подання позовів.
ТЕМА 7. Обов'язкове авіаційне страхування.
ТЕМА 8. Міжнародно-правові стандарти щодо відшкодування шкоди на авіаційному транспорті.

Матеріально-технічне (програмне) забезпечення дисципліни (за необхідності)

Сторінка курсу на платформі Mentor (персональна навчальна система)	На сайті НАУ розміщено курс «Відшкодування шкоди на авіаційному транспорті», який включає: лекції, практичні завдання, ситуаційні завдання, презентації, рекомендовану література та законодавство. https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=3774
---	--

Методи контролю

Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання індивідуальної і самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни.

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів.

По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий залік (5 семестр) та семестровий іспит (6 семестр).

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

**Критерії оцінювання та розподіл балів,
які отримують студенти**

Досягненню ними належного рівня **компетентності**, який за підсумками навчання визначається за такими критеріями:

Відмінний рівень компетентності (90-100): студент має системні знання, глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових джерел.

Добрий рівень компетентності (75-89): студент має ґрунтовні знання навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямах впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.

Достатній рівень компетентності (60-74): студент має базові знання з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (рис, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.

Недостатній рівень компетентності (0-59): студент має фрагментарні знання, що базуються на попередньому досвіді, але не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.

Відповідно до п. 3.2. Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів у Національному аерокосмічному університеті ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» студенту можуть призначатися бали за інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, які нараховуються та можуть бути враховані у загальній оцінці за семестр. Бали зокрема можуть призначатися за такі активності, пов'язані з навчальною дисципліною, як:

- участь у науковому комунікативному заході (конференції, семінарі, круглому столі тощо) із написанням тез наукової доповіді за предметом навчальної дисципліни (20 балів);
- участь у другому турі Всеукраїнської олімпіади відповідного напрямку 20 балів);

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Гуманітарно-правовий факультет Кафедра права (702)

- участь (прослуховування) не менше у 5 вебінарах, пов'язаних з навчальною дисципліною (3-15 балів);
- участь у тренінгу, пов'язаному з навчальною дисципліною (15 балів);
- проходження он-лайн курсу, пов'язаного з навчальною дисципліною (20 балів);
- участь та отриманні рейтингового місця у тематично пов'язаному із предметом навчальної дисципліни студентському конкурсі (30 балів);
- розробка та створення дидактичного матеріалу за тематикою предмету навчальної дисципліни (15 балів) (підтвердження - дидактичний матеріал);
- проведення правоосвітнього заходу із учнями шкіл та інших навчальних закладів за тематикою навчальної дисципліни (20 балів);
- написання реферату (5 балів);
- участь у не менше 3 заходах, що проводяться студентськими професійними об'єднаннями за спеціальністю (5-15 балів);
- інші активності, пов'язані з навчальною дисципліною, за попереднім погодженням із науково-педагогічним працівником, який викладає навчальну дисципліну.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування студентами результатів вивчення дисципліни «Цивільне право (особлива частина)» є:

- усний виступ;
- виконання письмового завдання;
- тестування;
- есе, дайджест;
- реферат;
- складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу;
- ведення опорного конспекту лекцій;
- письмова самостійна робота;
- інші види навчально-наукової роботи (участь у гуртках, наукових конференціях тощо);
- підсумкова модульна робота;
- комплексна контрольна робота;
- залік;
- екзамен.

РЕГУЛЯЦІЇ І ПОЛІТИКИ КУРСУ

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни студенти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

(<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту при перевірці на плагіат, есе – 70 %

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються «Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenty/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

Методичне забезпечення

1. Опорний конспект лекцій;
2. Навчально-методичний забезпечення дисципліни (НМКД);
3. Матеріали для самостійної роботи студентів;
4. Інтернет-сторінки міжнародних та регіональних органів.

Рекомендована література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України. Прийнятий 16 січня 2004р. Відомості Верховної Ради України. - 2003. - №40-44. - С. 356.
3. Повітряний кодекс України: Закон України від від 19.05.2011 № 3393-VI.

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

4. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.03р. Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№ 18-22. – Ст. 144.
5. Авіаційні правила України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу». Наказ Державіаслужби України від 26.11.2018 № 1239
6. Наказ Державіаслужби України «Про затвердження Авіаційних правил України «Інструкція з організації та здійснення контролю на безпеку в аеропортах України» від 15.03.2019 № 322.
7. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України» від 08.10.2014 №520.
8. Цивільне право України: Підручник. Видання третє, перероблене і доповнене: Підручники, навчальні посібники, / Старцев О. В., Харитонов Є. О., Харитонova О. І., — 2013. — 808 с.
9. Цивільне право : підручник: у 2 т. / НУ "ЮАУ ім. Я. Мудрого" ; за ред. : В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцький. – Х. : Право, 2011. – Т. 1. – 656 с. Т. 2. – 816 с.
10. Цивільне право України. Підручник. Є.О. Харитонов Н.О. Саніахметова – К.: «Істина», 2003. – 776с.
11. Цивільне право України. Підручник. У двох томах. За заг. ред. Я.М. Шевченко – Т.1. Загальна частина. – К. Концерн: «Видавничий дім» «Ін Юре», 2003. – 520с., Т.2. Особлива частина. – 406с.
12. Шапенко Л. О. Правове регулювання страхових ризиків в цивільній авіації. Головний редактор. 2014. С. 11.
13. Філіппов А. В. Міжнародно-правовий механізм відшкодування шкоди, завданої повітряними суднами третім особам: проблеми уніфікації та модернізації //dictum factum. 2020. №. 2 (7). С. 10.
14. Таран О. С. Відшкодування шкоди, завданої Скасуванням або затримкою авіарейсу за договором на туристичне обслуговування. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 2. С. 68–73. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.2.11>. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/12.pdf>
15. Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради про запровадження загальних правил компенсації та допомоги пасажирам у разі відмови у перевезенні та скасування чи три- валої затримки рейсів від 11 лютого 2004 року No 261/2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_912
16. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 No 324/95-ВР зі змінами та доповне- ннями. Відомості Верховної Ради України. 1995. No 31. Ст. 24.
17. Рішення Суду справедливості Європей- ського Союзу від 10 липня 2019 р., судова справа No C 163/18. URL: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216037&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=3615049>.
18. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2002 р. № 1535 із змінами. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1535-2002-%D0%BF>.
19. Абрикосов Д.С. Застосування форм та способів цивільно-правового захисту прав та

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

- охоронюваних законом інтересів за договором повітряного перевезення. Науковий вісник Херсонського державного університету.- Випуск 1. Том 1. 2016.- 85-89 ст.
20. Г.В. Цірат Регулювання затримки рейсу за Монреальською конвенцією 1999 року та правилами перевезення пасажирів та багажу Держава і право. Випуск 56.- 462-467 ст.
21. Гук А. Позови пасажирів до авіаперевізників, які виникають з відносин міжнародних повітряних перевезень. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2367/Huk_Pozovy%20pasazhyriv%20do%20aviapereviznykiv.pdf?sequence=3&isAllowed=y.
22. Конвенція для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень від 12 жовтня 1929 р., ратифікована Українською РСР від 14 серпня 1959 р. за № 995-181. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_181#Text.
23. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень, прийнята 28 травня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_594#Text.
24. Радчук О.П. Міжнародно-правове регулювання авіаційних перевезень. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2015_2_26%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2015_2_26%20(1).pdf).
25. Столярський О. В. Правове регулювання міжнародних перевезень. К.: Знання. 2012. – 318 с.
26. Стуканець І. В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ПАСАЖИРІВ ТА БАГАЖУ. – 2018
27. Троцюк Н. В. Правова природа договору страхування в цивільній авіації //Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2010. №. 2. С. 4-7.
28. Маловацький О. В. Міжнародно-правове співробітництво держав щодо удосконалення Варшавської системи відповідальності авіаперевізника. Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2007. №. 13. С. 165-171.
29. Про затвердження Порядку та правил обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2002 р. № 1535 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1535-2002-%D0%BF>.
30. Борцевич П. С., Блінов Д. О. Захист прав пасажирів у транспортному праві. – 2013.
31. Костюк В. Ю. Правові аспекти діяльності міжнародних організацій цивільної авіації //Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2011. Т. 31. №. 31
32. Юринець Ю. Л. Суд ЄС про відповідальність авіаційних та залізничних компаній перед пасажирами та порівняння з українською практикою. Pridneprovskiy scientific bulletin. 2014. Т. 2. №. 370.
33. Пінчук О. Б. Механізм компенсації та відшкодування збитків за затримку чи скасування авіаційного рейсу: дис. – АЕРО-2014. Повітряне і космічне право:[Матеріали Всеукраїнської конференції молодих учених і студентів, м. Київ, Національний авіаційний університет, 20 листопада 2014 р.]-ТОВ" МП Леся".-590 с., 2014.
34. Шереметьєва О. Ю., Шереметьєва О. Ю. Відповідність законодавства України міжнародно-правовим нормам у сфері страхування пасажирів та членів екіпажу повітряного судна. – 2013.
35. Правова позиція Верховного Суду від 30 жовтня 2019 р., судова справа № 761/35935/15-ц. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85582027>

**Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
Гуманітарно-правовий факультет
Кафедра права (702)**

Інформаційні ресурси

1. www.rada.gov.ua - офіційний сайт Верховної Ради України.
2. www.kmu.gov.ua - офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
3. <https://www.dcz.gov.ua/>. – офіційний сайт Державної служби зайнятості
4. www.library.ukma.kiev.ua - електронний каталог наукової бібліотеки НаУКМА.
5. <https://www.msp.gov.ua/> - офіційний сайт Міністерства соціальної політики України
6. <http://www.president.gov.ua/>.-Президент України: офіційне інтернет-представництво.